

5. KONFERENCIJA O
URBANOM PLANIRANJU
I REGIONALNOM
RAZVOJU

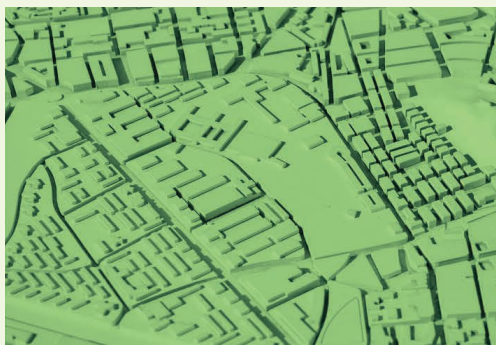
5th CONFERENCE ON
URBAN PLANNING
AND REGIONAL
DEVELOPMENT

→ **Zaključci i preporuke**
→ **Conclusions and
recommendations**

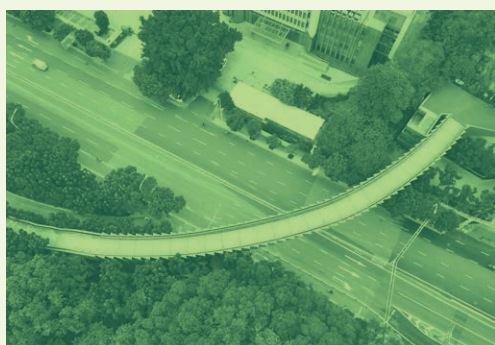
17. juni 2025
June 17th 2025

Hotel Holiday, Sarajevo
Bosna i Hercegovina

→ Tematske cjeline / Topics

- **Teritorijalna Agenda 2030**
- **Integrirani pristup održivom urbanom i ruralnom razvoju**
- **Lokalizacija ciljeva održivog razvoja**
- **Zeleni i pametni gradovi**
- **Funkcionalna područja i regionalni razvoj**
- **Digitalizacija prostornog i urbanističkog planiranja**

- **Territorial Agenda 2030**
- **Integrated approach to sustainable urban and rural development**
- **Localization of Sustainable Development Goals**
- **Green and smart cities**
- **Functional areas and regional development**
- **Digitalization of spatial and urban planning**

→ Naučno - stručni odbor / Scientific Committee

→ MIRZA BAŠALIĆ, PhD	→ ALEKSANDAR MASTILOVIĆ, Mr. sc.
→ GORAN BOSANKIĆ, MA	→ SABINA MUJKIĆ, PhD
→ MILENA DINIĆ BRANKOVIĆ, PhD	→ ADNAN PAŠIĆ, PhD
→ NIHAD ČENGIĆ, PhD	→ ANDREA PAVLOVIĆ, MA
→ JASMINA ČOMIĆ, Mr. sc.	→ HERMAN JEAN PIENAAR, MA
→ MARKO ČEČEZ, PhD	→ PETAR PRAŠTALO Mr. sc.
→ HASAN ČEMALOVIĆ, MA	→ BORO PULJIĆ, Academician
→ EMINA HADŽIĆ DREŽNJAK, PhD	→ KATJA SCHAEFER Mr. sc.
→ EMIR FEJZIĆ, PhD	→ NATAŠA STANIŠIĆ, MA
→ MILAN GOCIĆ, PhD	→ DINA STOBER, PhD
→ ANĐELINA SVIRČIĆ GOTOVAC, PhD	→ GORAN ŠTEFATIĆ Mr. sc.
→ LEONIDA HADŽIMURATOVIĆ, MA	→ NATAŠA PELJA TABORI, PhD
→ LEJLA HAJRO, MA	→ BRANKA TOŠIĆ, PhD
→ MERIMA ISOVIĆ, PhD	→ SINIŠA TRKULJA, PhD
→ MENSURA KADRIĆ, MA	→ MICHAEL WALCZAK, PhD
→ HUBERT KLUMPNER, PhD	→ BOJANA ZEKOVIĆ, PhD
→ JASENKA KRANJČEVIĆ, PhD	→ VLASTA ŽULJIĆ, PhD
→ OSMAN LINDOV, PhD	

Integrirano planiranje kao strateški pristup / Integrated Planning as a Strategic Approach

Integrirano planiranje, kao strateški pristup urbanom razvoju, nasuprot tradicionalnom planiranju, već duže vrijeme dominira savremenom urbanističkom praksom. Integrirano planiranje bazira se na: multidisciplinarnosti, saradnji između sektora, usklađivanju strateških i prostornih planova, uključivanju građana, saradnji svih nivoa vlasti i zaštiti kulturne baštine.

Integrated planning, as a strategic approach to urban development, has dominated contemporary urban practice for some time, in contrast to traditional planning. It is based on: multidisciplinary, inter-sectoral cooperation, alignment of strategic and spatial plans, citizen participation, collaboration across all levels of government, and protection of cultural heritage.

Uloga indikatora u implementaciji politika / The Role of Indicators in Policy Implementation

Za kvalitetno sprovođenje javnih i razvojnih politika neophodno je njihovo praćenje putem indikatora održivog razvoja u planskim i strateškim dokumentima. Bazne vrijednosti indikatora koriste se za analizu, a ciljne za mjerenje ostvarivanja mjera i rješenja. Indikatori se uglavnom primjenjuju na nacionalnom, internacionalnom i regionalnom nivou. Sa jačanjem decentralizacije i lokalnih politika, raste i primjena indikatora u lokalnim planovima razvoja, što doprinosi kvalitetnijem sprovođenju politika.

Effective implementation of public and development policies requires monitoring through sustainable development indicators included in planning and strategic documents. Baseline indicator values are used for analysis, while target values measure the achievement of measures and solutions. Indicators are mostly applied at the national, international, and regional levels. With the strengthening of decentralization and local policies, their application in local development plans increases, contributing to higher-quality policy implementation.

Model integriranog urbanog razvoja / The Integrated Urban Development Model

Model integriranog urbanog razvoja za Kvadrant B, zasnovan na principima komasacije zemljišta i kooperativne konsolidacije, nudi savremeni okvir za rješavanje jednog od najsloženijih planskih izazova u Sarajevu: kako transformisati fragmentirano, privatno vlasništvo u urbano jezgro koje je funkcionalno, ekonomski održivo i od javne koristi?

Model pruža praktičnu osnovu za testiranje u realnim uslovima. Preduslov za njegovu provedbu je uspostavljanje legitimne i ovlaštene institucije koja bi vodila projekat. Kada takvo tijelo bude formirano, preostale faze projekta—pravna struktura, finansijski model, prostorno planiranje i implementacija—mogu se razvijati prema modelu ili prilagođavati u skladu s novim okolnostima i doprinosima ključnih aktera.

Neophodno je dobrovoljno učešće vlasnika zemljišta i stanova, čija su saglasnost i uključenost ključni za svaki proces konsolidacije. Zbog toga je izrada studije izvodljivosti i konceptualnog rješenja od strane vodeće institucije ne samo preporučljiva, nego i nužna. Takva studija mora dokazati finansijsku održivost, prostornu logiku, kulturnu vrijednost i individualne koristi projekta kako bi se izgradilo povjerenje i podstaklo učešće. Samo pod takvim uslovima projekat ovolikog obima može ostvariti zamišljenu transformaciju—posmatrajući urbano zemljište ne samo kao robu, nego kao zajedničku osnovu za inkluzivan i održiv urbani prosperitet, oblikovan saradnjom, a ne prisilom.

The integrated urban development model for Quadrant B, based on land consolidation and cooperative consolidation principles, offers a modern framework to address one of Sarajevo's most complex planning challenges: transforming fragmented private ownership into an urban core that is functional, economically sustainable, and publicly beneficial. The model provides a practical basis for real-world testing.

Implementation requires the establishment of a legitimate and authorized institution to lead the project. Once such a body is formed, the remaining project phases—legal structure, financial model, spatial planning, and implementation—can be developed according to the model or adapted to new circumstances and contributions from key stakeholders.

Voluntary participation of land and property owners is essential, as their consent and involvement are key to any consolidation process. Therefore, preparing a feasibility study and conceptual solution by the leading institution is not only recommended but necessary. Such a study must demonstrate financial sustainability, spatial logic, cultural value, and individual benefits to build trust and encourage participation. Under these conditions, a project of this scale can achieve the intended transformation, viewing urban land not merely as a commodity but as

a shared foundation for inclusive and sustainable urban prosperity shaped through cooperation rather than coercion.

Pravilnik o urbanističkom planiranju i Zakon o građenju / Regulations on urban planning and the Building Law

4

Izrada Pravilnika o urbanističkom planiranju i Zakona o građenju predstavlja važan korak ka održivom razvoju i usklađivanju s EU standardima, promovišući zelenu i digitalnu tranziciju i uključivanje svih nivoa vlasti u oblikovanje kvalitetnijeg urbanog prostora.

The development of urban planning regulations and the Building Law represents an important step toward sustainable development and alignment with EU standards, promoting green and digital transitions and involving all levels of government in shaping higher-quality urban spaces.

Sprečavanje fragmentacije kroz odgovorno planiranje / Preventing fragmentation through responsible planning

5

Održivi razvoj urbanih sredina ne može se postići bez odgovornog pristupa planiranju koji sprječava fragmentaciju i degradaciju prostora. Ključnu ulogu u tome ima kontinuirana edukacija i unapređenje nastavnih programa u urbanom planiranju i mobilnosti. Uspostavljanje jasnih politika u skladu s evropskim standardima, neophodno je za kvalitetno upravljanje prostorom i ostvarenje uravnoteženog društvenog, ekonomskog i ekološkog razvoja gradova.

Sustainable urban development cannot be achieved without responsible planning that prevents spatial fragmentation and degradation. Continuous education and improvement of curricula in urban planning and mobility play a key role. Establishing clear policies in line with European standards is essential for effective spatial management and achieving balanced social, economic, and environmental urban development.

Digitalni blizanac: Alat za pametno urbano planiranje / The Digital Twin: A Tool for Smart Urban Planning

6

Uvođenjem digitalnog blizanca dobiva se savremeni alat i platforma za pametno urbano planiranje, koji omogućava testiranje scenarija prije usvajanja i implementacije planova, bolju komunikaciju s građanima i aktivno uključivanje javnosti u donošenje prostornih odluka. Ovaj pristup unapređuje transparentnost i kvalitet urbanističkog razvoja, ali zatijeva i visok stepen kvalitetnih podataka i participaciju raznih sektora uz podršku softverskih i hardverskih rješenja.

The introduction of a digital twin provides a modern tool and platform for smart urban planning, enabling scenario testing before adopting and implementing plans, better communication with citizens, and active public participation in spatial decision-making. This approach improves transparency and the quality of urban development but requires high-quality data and participation from multiple sectors, supported by software and hardware solutions.

Konurbacija i njeni izazovi / Conurbation and Its Challenges

7

Konurbacija gradova je proces prostornog i funkcionalnog spajanja više urbanih područja koja postaju nosioci demografskog, ekonomskog i infrastrukturnog razvoja. Ove aglomeracije karakteriše visoka koncentracija stanovništva, razvijena saobraćajna mreža, dinamična razmjena dobara i usluga, te intenzivna urbana mobilnost. Konurbacije doprinose većoj regionalnoj konkurentnosti i efikasnijem korištenju resursa. Istovremeno one stvaraju složene izazove – u pogledu zagađenja, potrošnje zemljišta i povećane izloženosti klimatskim rizicima. Zbog toga je neophodno strateško i integrisano planiranje koje prepoznaje specifičnosti potrebe dugoročnog planiranja ovakvih područja i usmjerava njihov razvoj na način koji balansira brzu urbanizaciju, ekonomsku međuzavisnost i očuvanje prirodnih ciklusa i sistema.

Urban conurbation is the spatial and functional merging of multiple urban areas, becoming drivers of demographic, economic, and infrastructural development. These agglomerations are characterized by high population concentration, developed transport networks, dynamic exchange of goods and services, and intensive urban mobility. Conurbations contribute to greater regional competitiveness and more efficient resource use but create complex challenges in terms of pollution, land consumption, and increased exposure to climate risks. Strategic and integrated planning that recognizes the specific needs of long-term development is essential to balance rapid urbanization, economic interdependence, and preservation of natural systems.

Zeleni gradovi kao održiva urbana vizija / Green cities as a sustainable urban vision

Zeleni gradovi predstavljaju savremen, održiv i strateški pristup urbanom razvoju, koji unapređuje kvalitet života, štiti okoliš i doprinosi dugoročnoj ekonomskoj stabilnosti. Primjeri razvijenih zemalja pokazuju da uspjeh leži u integraciji pametnih tehnologija, zelene infrastrukture, i participativnog upravljanja. Zaštita i unapređenje zelenih površina zahtijevaju jasne i transparentne podatke, kao i standarde koji će osigurati njihovu efikasnu zaštitu i doprinos ekološkoj otpornosti gradova. Samo kroz interdisciplinarni i strateški pristup moguće je graditi otpornije, pravednije i održivije urbane sredine u skladu sa ciljevima Zelene agende Evropske unije.

Green cities represent a modern, sustainable, and strategic approach to urban development, enhancing quality of life, protecting the environment, and contributing to long-term economic stability. Successful examples from developed countries show that success lies in integrating smart technologies, green infrastructure, and participatory governance. Protecting and improving green spaces requires clear and transparent data and standards to ensure their effective protection and contribution to urban ecological resilience. Only an interdisciplinary and strategic approach can create more resilient, equitable, and sustainable urban environments in line with the European Union Green Agenda.

Pametna rješenja za urbane poplave / Smart Solutions for Urban Flooding

Globalna urbanizacija i klimatske promjene utiču na povećanje oticaja voda, što izaziva urbane poplave. U urbanom planiranju potrebno je primjenjivati pametna, prirodom inspirisana rješenja, poput zelene infrastrukture i klimatske adaptacije (obnova i zaštita močvara, šuma i riječnih koridora, sadnja drveća i stvaranje urbanih parkova), kao efikasan alat za smanjenje oticaja.

Global urbanization and climate change increase runoff, causing urban floods. Urban planning should implement smart, nature-inspired solutions, such as green infrastructure and climate adaptation measures (restoration and protection of wetlands, forests, and river corridors, tree planting, and creation of urban parks) to effectively reduce runoff.

Urbano zdravlje / Urban health

Urbani razvoj, zdravlje i klimatske promjene predstavljaju ključne i međusobno povezane izazove savremenog planiranja gradova. Urbano zdravlje se može integrisati u održivi razvoj kroz strategije koje povezuju prostorno planiranje, klimatsku otpornost i društvenu inkluziju. Postoje dobri strateški okviri koji potvrđuju važnost integracije zdravlja u prostorno planiranje. Da bi se ostvarili ciljevi zdravih i otpornih gradova, neophodno je jačati kapacitete lokalnih vlasti, uključiti zajednicu u donošenje odluka kao i razviti prostorne politike koje snažno sarađuju sa zdravstvenim sektorom.

Urban development, health, and climate change are interconnected challenges of modern city planning. Urban health can be integrated into sustainable development through strategies linking spatial planning, climate resilience, and social inclusion. Existing strategic frameworks highlight the importance of integrating health into spatial planning. Achieving healthy and resilient cities requires strengthening local government capacities, engaging communities in decision-making, and developing spatial policies closely coordinated with the health sector.

Izazovi u stambenom sektoru / Challenges in the housing sector

Potpisnice Sofijske deklaracije iz 2020. godine, obavezale su se na sprovođenje ciljeva Zelene agende, pri čemu stambeni sektor predstavlja jedan od najvećih izazova. Obnova stambenih objekata suočava se s brojnim preprekama. Potrebno je unaprijediti znanje o zelenom certificiranju, o inovacijama, parcijalnom pristupu energetske efikasnosti. Kroz kombinaciju tehničkih inovacija, regulatornih okvira i edukacije javnosti, moguće je napraviti značajan iskorak prema održivijoj budućnosti.

Signatories of the Sofia Declaration in 2020 committed to implementing Green Agenda goals, with the housing sector presenting one of the biggest challenges. Renovation of housing faces numerous obstacles. Knowledge of green certification, innovations, and partial approaches to energy efficiency must be enhanced. Through a combination of technical innovations, regulatory frameworks, and public education, significant progress toward a more sustainable future is possible.

Energetska obnova javnih zgrada / Energy renovation of public buildings

Provedene analize mjera energijske obnove administrativnih zgrada pokazuju da je moguće postići značajno smanjenjem potrošnje energije i emisija CO₂, čime će se zgrada dovesti na nivo gotovo nulte potrošnje energije (nZEB) u skladu sa zahtjevima evropskog zakonodavstva. Rezultati analiza pokazali su da su svi ključni kriteriji nZEB standarda ispunjeni. Na taj način zgrade postaju energijski efikasnije i okolinski prihvatljivije, uz istovremeno unaprijeđenje održivosti i smanjenje karbonskog otiska. Preporučuje se primjena naprednih mjera obnove, uključujući inovativne fasadne sisteme, tehnološki savremeno ostakljenje, mehaničku ventilaciju, efikasan energijski menadžment i LCA (Life Cycle Assessment) pristupe, s ciljem procjene njihovog dugoročnog uticaja na energijsku efikasnost, kvalitet unutrašnjeg okruženja i održivost zgrada.

Analyses of energy renovation measures for administrative buildings show that significant reductions in energy consumption and CO₂ emissions are achievable, bringing buildings close to nearly zero-energy consumption levels (nZEB) in line with European legislation. All key nZEB criteria have been met, making buildings more energy-efficient and environmentally friendly, while improving sustainability and reducing carbon footprint. Advanced renovation measures are recommended, including innovative façade systems, modern glazing, mechanical ventilation, efficient energy management, and Life Cycle Assessment (LCA) approaches to evaluate long-term impacts on energy efficiency, indoor environment quality, and building sustainability.

Urbana ekonomija: Balansiranje razvoja / Urban economy: Balancing development

Urbana ekonomija pruža ključne alate za razumijevanje razvoja i funkcionisanja gradova, fokusirajući se na zapošljavanje, stanovanje, infrastrukturu, zdravstvu, obrazovanju i pristupu javnim sadržajima. Pravilno balansiranje ekonomskih, društvenih i ekoloških aspekata ključno je za održivost gradova. Održivi urbani razvoj zahtijeva planiranje koje uzima u obzir sve međusobno povezane faktore.

Urban economy provides essential tools to understand city development and functioning, focusing on employment, housing, infrastructure, health, education, and access to public services. Proper balancing of economic, social, and environmental aspects is crucial for city sustainability. Sustainable urban development requires planning that considers all interrelated factors.

Kulturni i eko-turizam za održivi razvoj / Cultural and eco-tourism for sustainable development

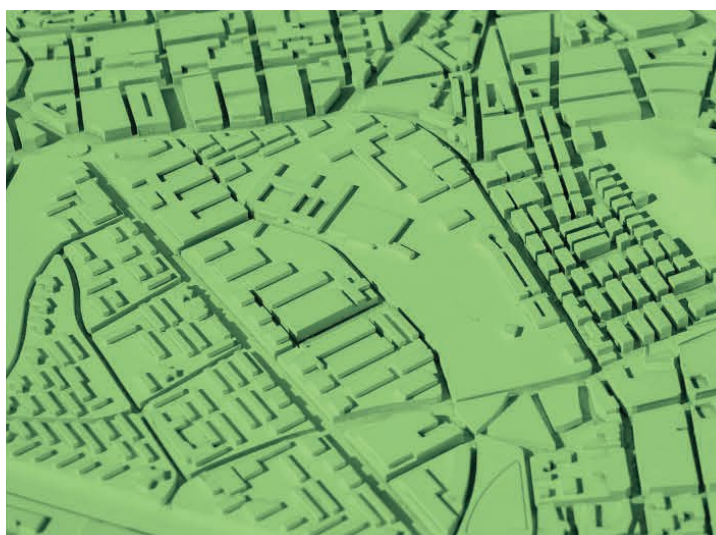
Kulturni i ekoturizam predstavljaju visokovrijedne i održive oblike turizma koji generišu znatno veće prihode od konvencionalnih turističkih modela, doprinoseći očuvanju i razvoju lokalne baštine i prirodnih resursa. Njihov puni potencijal može se ostvariti samo uz strateško povezivanje urbanih centara savremenom cestovnom i željezničkom infrastrukturom. To ne poboljšava dostupnost destinacija, pokreće širi ekonomski razvoj, jača regionalnu integraciju i doprinosi ravnomjernijem teritorijalnom razvoju.

Cultural and eco-tourism are high-value, sustainable tourism forms that generate significantly higher revenues than conventional tourism models, contributing to the preservation and development of local heritage and natural resources. Their full potential can be realized only through strategic integration of urban centers with modern road and rail infrastructure, improving accessibility, stimulating broader economic development, enhancing regional integration, and supporting balanced territorial development.

Razvoj turizma u manje razvijenim područjima / Tourism development in less developed areas

Manje razvijene oblasti mogu imati značajan potencijal za održivi razvoj turizma kroz plansku valorizaciju i povezivanje disperziranih kulturnih atrakcija. Aktiviranje višeslojne kulturne baštine može stvoriti autentične destinacije i time omogućiti ravnomjerniji razvoj turizma. Na takav način se povećava privlačnost i doprinosi dugoročnoj održivosti regije.

Less developed areas can realize significant potential for sustainable tourism through planned valorization and connection of dispersed cultural attractions. Activating multi-layered cultural heritage can create authentic destinations, promoting more balanced tourism development. This increases attractiveness and contributes to the long-term sustainability of the region.

5. KONFERENCIJA O URBANOM PLANIRANJU I REGIONALNOM RAZVOJU
5th CONFERENCE ON URBAN PLANNING AND REGIONAL DEVELOPMENT

2025